

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΚΑΙ Η ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ

ΤΟΥ Κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Πρό τινος ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἐστία» τὸ κατωτέρω βαρυσήμαντον ἄρθρον τοῦ ἐκ τῶν δημιουργῶν τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας, ἀξιότιμον κυρίου Νικολάου Κανελλοπούλου.

Τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον ἐπιλαμβάνεται τοῦ ζητήματος ὅπερ ἐξετάζεται διὰ σειρᾶς ἄρθρων, διαφόρων προσωποποιήτων, ὑπὸ τῆς Βιομηχανικῆς Ἐπιθεωρήσεως. «Οὐδὲν ἀνακριβέστερον τοῦ ἰσχυρισμοῦ καθ' ὃν οὐδέποτε ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε βιομηχανικὴ χώρα», λέγει ὁ κύριος Κανελλόπουλος.

Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀρκετόν, ἐὰν εἶναι γνωστὸν μόνον μεταξὺ τῶν εἰδικῶς ἀσχολουμένων μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Βιομηχανίαν. Τοῦναντίον, ὀφείλομεν τὸ γεγονός τοῦτο νὰ διακηρύξωμεν καὶ νὰ δώσωμεν εἰς ὅλους νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἡ Ἑλλὰς πράγματι δύναται νὰ εἶναι βιομηχανικὴ χώρα.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀβαθέστερον ἀπὸ τὸν κατὰ λόγον ἐπαναλαμβανόμενον παρ' ἡμῖν ἰσχυρισμόν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς, ὡς πτωχὴ εἰς ἰδίαν πρώτας ὕλας, δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ εἰς ἀξιόλογον βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ βιομηχανία εἶναι ἡ ἀσχολία τῶν πρωτοπορούντων εἰς πᾶσαν χρονικὴν καὶ τοπικὴν περιοχὴν λαῶν. Συμπίπτει, μάλιστα, περιέργως, οἱ πρωτοπορούντες ἐκάστοτε εἰς τὴν σφαιρὰν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν λαοί, καὶ ὅταν δὲν κατοικοῦν ζῶνας φυσικῶς πτωχάς, νὰ πιέζονται ἀπὸ δεξιάς δημογραφικὰς καὶ βιωτικὰς ἀνάγκας. Τὰς τέχνας κατεργάζεται πάντοτε ἡ πενία, εἴτε φυσικὴν ἔχει τὴν προέλευσιν εἴτε πηγάζει ἐξ ὑπερπληθυσμοῦ καὶ αὐξήσεως τῶν βιωτικῶν χρήσεων. Ἡ οἰκονομικὴ ἱστορία τοῦ κόσμου, ἀποτελεῖ τὴν ἐμπορεύματων βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας αὐτῆς.

Οὐδὲν ἀνακριβέστερον, ἐξ ἄλλου, τοῦ ἰσχυρισμοῦ καθ' ὃν «οὐδέποτε κατὰ τὸ παρελθόν ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε βιομηχανικὴ χώρα». Ἐὰν, λέγοντες βιομηχανίαν, ἐννοοῦμεν τὴν τέχνην τοῦ κατεργάζεσθαι τὴν ἄμορφον ὕλην διὰ τὴν παρασκευὴν εἰδῶν πάσης ἀνθρωπίνης χρήσεως, ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔπαισε διὰ μέσον τῶν αἰώνων καὶ καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἱστορίας τῆς ν' ἀποτελεῖ χώραν βιομηχανικὴν, ἐστὶν δηλαδή πραγματικὴν τεχνιτῶν, ἀποζῶσαν καὶ κατακτῶσαν διὰ τῆς τέχνης.

Ἡ κατὰ συγκατάβασιν παραχώρησις τὴν ὁποίαν μᾶς κάμνουν οἱ κοιντοὶ τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐπιτρέποντες εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ κατεργάζεται βιομηχανικῶς τὰ ἴδια γεωργικὰ προϊόντα, δὲν εἶναι ἀπῆλλαγμένη ἀφελείας. Ἡ βιομηχανία εἶναι συνάρτησις ὁλοκλήρου ποικιλίας δεδομένων γεωγραφικῶν, δημογραφικῶν καὶ τεχνικῶν. Ἄνευ τῆς συγχρόνου συμβολῆς ὅλων τῶν συντελεστῶν τούτων, οὐδεμίαν βιομηχανικὴν προσπάθειαν εἶναι ἐπιτυχίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα πρό ὀλίγων ἀκόμη δεκαετηρίδων, παρὰ τὴν ἐπαρκῆ ἐν τῇ χώρᾳ προσφορὰν

ἰδίων σηροτροφικῶν ὕλων καὶ ἀκατεργάστου βᾶμβακος, ἡ συναφῆς βιοτεχνία ἐφυτοζῶει. Τὰς πρώτας δὲ ὕλας τοῦ τόπου κατεργάζοντο ἄλλαι χώραι, διὰ νὰ μᾶς τὰς μεταπωλοῦν ὡς βιομηχανοποιημένα προϊόντα. Αἱ ὑπάρχουσαι βαμβακουρικαὶ καὶ μεταξουργικαὶ βιομηχανία ἀνεπτύχθησαν συνεπείᾳ ἀνόδου τῆς στάθμης τοῦ τεχνικοῦ τῆς χώρας πολιτισμοῦ, συντελεσθείσης ἐπὶ καθολικοῦ ἐπιπέδου πᾶν ἄλλο δηλαδή ἢ μονομεροῦς. Συνέβη, μάλιστα, τὸ ἐξῆς ἐξόχως διδακτικόν: Ἡ ἐπαύξεισις τῆς ζητήσεως πρώτων ὕλων, ἐνέτεινε τὴν βαμβακοπαραγωγὴν καὶ ἐπηύξησε τὴν σηροτροφίαν, χωρὶς ἀκόμη ἡ ἐγχώριος παραγωγὴ τῶν ὕλων τούτων νὰ ἐπαρκῆ νὰ καλύπτῃ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας.

Γενικῶς, ἠμπορεῖ νὰ διατυπωθῇ ὡς ἀρχή, ὅτι βραδείας ἱστορικῆς καὶ δημογραφικῆς ἀναπτύξεως χώραι, παράγουν τὰς πρώτας ὕλας διὰ νὰ τὰς κατεργάζονται λαοὶ ἀνωτέρου διανοητικοῦ, τεχνικοῦ καὶ βιωτικοῦ ἐπιπέδου. Ἡ Ἑλλὰς, ἐπίσημος ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς θέσεως, δεσπόζουσα σπουδαίων θαλασσίων διαβάσεων καὶ ἐφαπτομένη τριῶν Ἠπείρων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἰδιοφυΐας τῶν κατοίκων τῆς, συνεργούντων καὶ τῶν προσφάτων ἱστορικῶν ἐν αὐτῇ συμβάντων, ἀνήκει φύσει καὶ θέσει εἰς τὴν δευτέραν ταύτην κατηγορίαν.

Οἱ ἀνάγοντες τὸ ἐμπόριον εἰς τὸν ἕτερον μετὰ τὴν γεωργίαν πόλον τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας γίνονται, ἀκουσίως προφανῶς, θύματα συγχύσεως. Οἱ Ἕλληνας ὑπῆρξαν ἔμποροι καὶ ναυτίλοι—τὸ δεύτερον ἦτο συνέπεια τοῦ πρώτου—ἀλλὰ διὰ νὰ γεννηθῇ διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς αὐτῆς ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐμπορεύεσθαι, ἡ ἀνάγκη δηλαδή καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ ἀνταλλάσσειν προϊόντα, ἀπόδειξις ἀδιαφιλονείκητος τῆς προϋπάρξεως τοιούτων προϊόντων, τῆς προϋπάρξεως δηλαδή παραγωγῆς ἐν τῇ χώρᾳ, διὰ τὴν διάθεσιν τῆς ὁποίας ἐχρειάσθη νὰ ναυσιπλοοῦν καὶ νὰ ἐμπορεύονται οἱ Ἕλληνας.

Τὰ λεγόμενα περὶ «ἐμπορικῶν» χαρακτήρος τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, εἶναι ἀληθῶς οἰκονομικὰ παράδοξα. Τὸ ἐμπόριον δὲν οἰκονομεῖ αὐτοτελῶς, δὲν παράγει ἀξίας. Ὑπηρετεῖ ἀπλῶς τὴν ἀξιοποίησιν ὑπαρχόντων προϊόντων γεωργικῆς ἢ βιομηχανικῆς προελεύσεως. Εἰς τοῦτο ἐγκείται ἀποκλειστικῶς ὁ ρόλος του ὡς ἀξιολόγου ὄντως οἰκονομικῆς λειτουργίας. Ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἀκμάζουσα παραγωγή, δαμνίη τοῦτέστι προσφορά προϊόντων πρὸς τοποθέτησιν, δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ τὸν ἔμπορον. Ἡ ἀκμὴ τῆς σταφυδοπαραγωγῆς ἐδημιούργησε τὴν ἐμπορικωτέραν ἴσως, καὶ τώρα ἀκόμη, τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων: τὰς Πάτρας. Ὅπως ἡ κρίσις τοῦ καπνοῦ ὠδήγησεν εἰς τὸν μαρμαρὸν ἄλλην, πρὸ τινος ἀκόμη, τόσον ἐπίφθονον ἐμπορικῶς πόλιν: τὴν Καβάλλαν.

Ἡ φύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ οἰκονομικοῦ τοπίου ἢ γεωγραφία μας, ἢ ἀπειρία τῶν θαλασσίων μας ὁδῶν, τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν δαμόνιον, ἢ ἐγγύτης τῶν χωρῶν τῶν πρώτων ὑλῶν, αἵτινες θ' ἀποτελέσουν καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν ἰδικὰ μας πεδία καταναλώσεως, προδικάζουν εὐρὴ καὶ ἐπίζηλον τὸ βιομηχανικὸν μας μέλλον, μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι συνδεδεμένα ἀδιαρρήκτως καὶ αἱ ἐμπορικαὶ μας τύχαι.

Καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς καὶ τὸ Βυζάντιον ἐσταδιοδρομήσαν ἱστορικῶς διὰ τῆς συνθέτου διαρθρώσεως τῆς γεωργικῆς καὶ τῆς βιομηχανικῆς τῶν οἰκονομίας. Αἱ Ἀθῆναι τῆς μεγάλης ἀκμῆς ἦσαν πλουσία ἀγορὰ ἔργων τέχνης. Τὸ αὐτὸ ἦτο καὶ ἡ Πόλις. Κέντρον τεχνῶν παγκόσμιον. Ἄν κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους, ἢ ἐμπορικῆ καὶ ναυτιλιακῆ δραστηριότητος τοῦ Βυζαντίου ἔβανεν ἡλαττουμένη, τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ἠτόνησαν αἱ ἐμπορικαὶ καὶ ναυτικαὶ ἀρεταὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὅτι παρήκμασαν καὶ ἐστείφενσαν τὰ κέντρα παραγωγῆς, τὰ ὁποῖα ἐτροφοδότην τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Τοῦτο ἐπῆλθε διότι ἡ χώρα κατεκλύσθη ὑπὸ βαρβάρων ἐξ Ἀνατολῶν καὶ Βορρᾶ καὶ Δυσμῶν, ἢ ἀσφάλεια διεσαλεύθη, ὁ εἰρημικὸς ρυθμὸς τῆς ζωῆς διαταράχθη, ἐνῶ πανταχόθεν περιστέλλοντο τὰ ὄρια τοῦ Κράτους μέχρις ὅτου ἐνεκλείσθη τοῦτο εἰς τὰ τεῖχη τῆς Βασιλευούσης.

Κατ' ἀντίστροφον ἀκριβῶς μοῖραν καὶ ἐξ ἀντιστρόφων αἰτίων, ἐσημειούτο, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἢ ἄνοδος τῶν Ἰταλικῶν πόλεων.

Ἄς διασκεδασθῶν, λοιπόν, ἐάν ὄντως ὑπάρχουν, αἱ ἀνησυχίαι καὶ οἱ φόβοι διὰ τὰς τύχαις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐν ὅσῳ ἐν τῇ χώρᾳ θὰ ὑπάρχη πυκνὸς πληθυσμὸς ἐργαζομένων ἀνθρώπων εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐάν δὲν θὰ μᾶς ἀπολείρη ἢ προσπάθεια τῆς μεθοδικῆς καρφώσεως τῶν ἀδρανούντων φυσικῶν δυναμικο-

τήτων τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἐμφάντων ἰκανοτήτων τοῦ λαοῦ μας θὰ ὑπάρχουν αὐξανόμενα ἀενάως αἱ ἀνάγκαι αἱ ἐξαγωγικαὶ καὶ αἱ εἰσαγωγικαί, τὰς ὁποίας θὰ καλῆται, ἀμειψόμενον, νὰ ὑπηρετῆ τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον.

Διὰ τὸ Κράτος, ἐάν γνήσιον καὶ εὐλακωνῆς εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον του, ἄλλοι ὑπολείπονται, πλείστοι δέ, τρόποι θετικῆς καὶ γονίμου ἐπιχορηγίας πρὸς τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀρτίωσις τῆς συγκοινωνιακῆς τῶν ὁργανώσεως, ἢ κατάργησις τῶν πολυειδῶν παρασιτικῶν ἐργασιῶν εἰς τοὺς λιμένας, ἢ ἐπιχορηγία τῶν ἐξαγωγικῶν προσπαθειῶν διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως εὐθυνῶν καὶ συγχρονισμένων μεταφορῶν.

Ἡ «ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου», τὴν ὁποίαν πλείστοι θεωροῦσι ὡς ἰδεῶδες, χρῆζει καὶ αὐτὴ διευκρινίσεως. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου ὡς ἐλευθερία τοῦ μεταναστεύειν καὶ ἀποικίζειν, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν μὲ τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον, τὸ «Free trade» τῆς Ἀγγλικῆς λιμπεραλιστικῆς σχολῆς. Τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον, ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ἔννοιαν, προϋποθέτει ἀνοικτὰς τελωνειακὰς θύρας, ἡσκήθη δὲ ὑπὸ χωρῶν, αἵτινες, εἴτε διότι ἐπέτυχον νὰ ἐντείνοιν εἰς ἀκροτάτην τελειότητα τὸν τεχνικὸν τῶν ὀπλισμῶν, ὥστε ν' ἀψηφοῦν πάντα ἔξωθεν συναγωνισμὸν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ κόστους καὶ τῆς ποιότητος τῶν προϊόντων των, εἴτε διότι ἡσκησαν κατὰ βούλησιν τὸν ἔλεγχον τῶν ἀγορῶν, ἐχορημοποίησαν τὴν μέθοδον τῶν ἀνοικτῶν τελωνειακῶν θυρῶν, διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐχέρειαν τῆς προσθέτου ἐμπορικῆς κερδοσκοπίας καὶ ἐπὶ τῶν ξένων ἐξαγωγῶν.

Παράδειγμα κλασικὸν ἐν προκειμένῳ ἡ Ἀγγλία, ἢ ὁποία, ὅμως, ὅταν ἐστερήθη τοῦ πλεονεκτήματος τῆς ἀσυναγωνίστου ποιότητος καὶ τοῦ κόστους καὶ ὅταν διέγνωσεν, ὅτι τῆς διαφεύγει ὁ ἀπόλυτος ἔλεγχος ἐπὶ τῶν καταναλωτικῶν ἀγορῶν, ἠναγκάσθη νὰ παραβῆ τὰς φιλελευθέρους τῆς παραδόσεως περιστέλλουσα τὰς ἐμπορικὰς τῆς ἐπιδιώξεις ἀκριβῶς διὰ νὰ προστατεύσῃ τὸ βασικὸν ἀγαθὸν παντὸς λαοῦ: τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν πολιτῶν τῆς.

Τὴν ἐλευθερίαν τοῦ μεταναστεύειν καὶ ἀποικίζειν, οὐδεὶς διανοήθη νὰ περιορίσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦλάχιστον. Ἀληθές εἶναι, ὅτι εἰς ἄλλας χώρας, ὅπου πραγματικὸν ἀνακύπτει καὶ δξύτατον τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα, ὡς ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ μεταναστευτικῆ καὶ ἀποικιστικῆ διέξοδος (τῆς ὁποίας ἄλλοτε ὁ Ἑλληνισμὸς ἔκαμε μεγίστην χρῆσιν, αὐτὸς μὲν φθειρόμενος, λιπαίνων δὲ τὰ ἐγγύς καὶ τὰ ἀπομακρυσμένα ἔθνη) ἔπαυσε νὰ θεωρῆται ὡς ἢ ἐθνικῶς συμφέρουσα.

Προσωπικῶς, θεωρῶ τὴν μεταναστευτικὴν διέξοδον ὡς ἀπολύτως ἀντεδεικνυομένην εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου οὔτε, ἄλλως τε οὐδεμία δημογραφικὴ

ανάγκη θά τὴν ἐδικαιολόγηι. Ἄλλ' ἀνεξαοτήτως τῶν προσωπικῶν μας ἀντιλήψεων, ἡ διέξοδος αὐτὴ ἀπεκλείσθη εἰς τὸ παγκόσμιον ἐπίπεδον. Σήμερον καὶ τὰ μᾶλλον καθυστερημένα οικονομικῶς καὶ τεχνικῶς Κράτη, καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα εἰς τὴν δημογραφικὴν των ἀραίωσιν, θά ἔδει νὰ διαγινώσκουν κινδύνους διὰ τὴν ἀνεξαοτησίαν των, ἔφθασαν νὰ θεωροῦν τὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων των ἐργασίαν τοῦ ξένου ὡς ἀφαιροῦσαν πόρους ζωῆς, ἀνήκοντας δικαιωματικῶς εἰς τοὺς ἰδίους πολίτας. Θὰ δεχθῆ, συνεπῶς, πᾶς τις, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἐστερηθήμεν τῆς ἐλευθερίας ἐκλογῆς.

Σεβόμεθα, βεβαίως, ἀπολύτως τὴν ἐλευθερίαν προτιμήσεως παντὸς ἀνθρώπου, ὡς πρὸς τὸ ἰδεῶδες καθεστὸς τῶν διεθνῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων. Ἡ κρατοῦσα, ὁμως, σήμερον πραγματικότης, ὑφισταμένη ἄνευ ἰδικῆς μας ὑπατιότητος καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐπηρεάζεται ἐκ τῶν ἰδικῶν μας προτιμήσεων, ἐπιβάλλει ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, νὰ στηρίξωμεν τὴν συντήρησιν τοῦ λαοῦ μας ἐκ τῶν πόρων τῆς ἰδικῆς μας μόνον γῆς καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας ἰδιοῦτος.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΣ ΝΕΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΑΙΔΡΟΥ Ν. ΒΑΜΒΑ
ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ
ΕΝΩΣΕΩΣ ΓΕΩΠΟΝΩΝ

Τὰ πάντα ἐν Ἑλλάδι ἔγιναν καὶ ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Πάντοτε καὶ εἰς ὅλα τὸ Κράτος ἔλαμψε διὰ τῆς ἀπρονσίας του.

Φυσικῶ τῷ λόγῳ ὅταν λείπει μία ἀντικειμενικὴ ἀντίληψις, μία ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις ἀπομένουν ἡ προσωπικὴ διάθεσις καὶ δραστηριότης ἀλλὰ αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν ἄξονα τοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ του ὅποτε ἐνδεχόμενα δυσάρεστα εἶναι ἀναπόφευκτα λόγῳ τῆς ἀγνοίας τῶν ὄρων οἵτινες θά ὑπέροξουν κατὰ τὴν ἐξέλιξιν. Αὐτῶν τῶν δυσμενῶν γενικοτήτων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Βιομηχανία. Ἄτομα δραστήρια, ἱκανά, ἐργατικά, θεληματικά ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον στερούμενα ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως ἀπετόλμησαν νὰ ἐγκαταστήσουν εἰς Ἑλλάδα Βιομηχανίας.

Ὑπὸ τοῖς ὄροις ποῦ ἀνωτέρω ἐλέχθησαν καὶ μὲ ἐλλειψιν πληρότητος δὲν ἦτο δύσκολον πολλαῖς δυσάρεστα καὶ ἀτυχήματα νὰ ἐπισυμβοῦν.

Ἡ ἀνδρομένη σὺν τῷ χρόνῳ συνείδησις καθὼς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ κατάρτισις τῶν νέων βιομηχάνων, μαζὶ μὲ τὸ ξέπνημα τοῦ Κράτους, ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι θά ἀποτρέψουν πλέον τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἀπογοητεύσεις.

Τί δέον γενέσθαι εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν δὲν εἶναι τοῦ παρόντος οὔτε ὀλίγα στήλαι ἐξαρκούν πρὸς πλήρη ἐξέτασιν καὶ ὑποδείξεις.

Ἐνταῦθα θά ἀρκεσθῶ ἐπ' εὐκαιρία τῆς ὥραίας καὶ χρησίμου αὐτῆς ἐκδόσεως νὰ τονίσω ὅτι τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν ὅσων θέλουν νὰ ἀσχολη-

θῶν μὲ τὴν βιομηχανίαν πρέπει νὰ τραπῆ κυρίως εἰς τὴν βιομηχανοποίησιν ἐγχωρίων πρώτων ὑλών.

Μὲ αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν καὶ εἰς ὀλίγας ἀφορὰς γραμμῆς χωρὶς νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσω τὰ ἀπειροπληθῆ ὑπὲρ ἐπιχειρήματα ὑποδεικνύω τρεῖς μεγάλας βιομηχανίας δι' ἃς τὸ ἔδαφος ἐκμεταλλεύσεως εἶναι τεράστιον ἢ δὲ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς χώρας θά εἶναι μεγίστη.

Δὲν εἶναι ἄγνωστον ὅτι ἡ παραγωγή μας τῆς σταφίδος διατρέχει κινδύνους· νὰ μένουν ἀδιάθετα μεγάλα ποσά. Βεβαίως ὑπάρχουν ἐκτὸς τῶν γνωστῶν μας πελατῶν καὶ ἄλλαι χώραι ποῦ δύναται τὸ προϊόν αὐτὸ νὰ διατεθῆ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἀσταθοῦς, διὰ τοῦ ἐμπορίου διαθέσεως ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος ἐξασφαλίσεως τοῦ προϊόντος αὐτοῦ. Αἱ κατώτερα ποιότητες δύνανται ἄριστα καὶ ἱκανοποιητικῶς διὰ τὸν παραγωγὸν καὶ καταναλωτὴν νὰ μετατραποῦν εἰς σιρόπιον ποῦ θ' ἀντικαταστήσῃ τὴν ζάχαριν, ἀργότερον δὲ ἀποκρυσταλλούμενον ν' ἀντικαταστήσῃ ὀλοσχερῶς τὴν ἐκ τεύτλων ζάχαριν ἀφοῦ τοῦτο ἐπετεύχθη ἤδη ἐργαστηριακῶς.

Ἡ ὀφέλεια εἶναι μεγίστη ἐκ τῆς τοιαύτης βιομηχανοποιήσεως, τὸ μὲν διότι ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη ἐξασφαλίζει μεγίστας ποσότητας κινδυνεύοντος προϊόντος, τὸ δὲ ἀποτρέπει εἰς σοβαρὸν ποσοστὸν εἰσαγωγὴν ζαχαρώσεως, ἐξοικονομουμένον συναλλάγματος. Ἐπὶ πλέον ἡ τοιαύτη βιομηχανία θά εἶναι ὁ πρόδρομος καὶ σοβαρὸς ὑποκινητὴς μιᾶς βιομηχα-